

En länk på <http://www.pikas.se/GBm/> som kan skrivas ut som fristående lärarhäfte

Alla i Klassen Blir Medlare AKBM

av
Anatol Pikas

Fyra timmar med AKBM inom ordinarie svenskundervisning:

1. **Skrivövning:** "Hur löser man konflikter?"
2. **Diskussion** som kommer fram till att "medling är bäst".
3. **Diskussion av metoden:** "Hur lyckas jag medla?"
4. **Rollspel** om medling.

Uppföljningar med ev. uppsatsskrivningar och diskussioner om konfliktlösning i vår klass och ute i världen.

Hur kan den här instruktionen göras bättre?

Slå mig en telefonsignal eller sänd e-brev! anatol@pikas

Instruktionen om AKBM direkt på Internet: <http://pikas.se/AKBM/AKBM.pdf>

Engelsk upplaga: <http://pikas.se/ACBM/ACBM.pdf>

Telefoner och adress till Anatol Pikas:

018-14 11 72, hemma i Uppsala
0293-14 6 69, sommarställe 1
0587-702 75, sommarställe 2
Övre Slottsg. 10, 753 10 UPPSALA

Experimentupplaga 07-03-12 © Anatol Pikas

Svenskspråkig hemsida <http://www.pikas.se/GBm/>

Hur AKBM utvecklades ur pedagogiken för konfliktlösning

Det som drog igång AKBM var upplevelser som de flesta har varit med om. Vi sitter på en konferens och hör deklarationer om höga mål och undrar för oss själva hur dessa ska förverkligas. Får vi inte metodiska verktyg upprepar vi den hörda predikan till våra elever. Skillnaden blir, i stort sett, att vi förenklar språket och skapar egna illustrerande exempel.

Jag deltog på 70- och 80-talet i internationella konferenser i fredsfostran där talarna tuktade fredens fiender och lade ut målsättningen "positiv fred". I UNESCO:s första paragraf står att fredens värn ska grundas i människors sinnen. Fredspedagogiken, tänkte jag, ska satsa på *övningar* att lösa konflikter på den *individuella* nivån. Jag arrangerade rollspel i "konstruktiva konfrontationer". Eleverna motiverades att finna sådana element i motståndarens argument som kunde användas för en gemensam lösning. Men jag märkte att när spelarna började uppleva konflikterna som reella, bröt aggressionen fram.

Slutsatsen blev att vid verkliga konflikter kunde en gemensam lösning finnas endast med hjälp av en *medlare*. Men jag vill inte utbilda en elit av medlare. *Alla* i klassen ska åtminstone få tillfälle att lära sig att se på konflikter med utomståendes ögon medan de provar att tillämpa medlarens roll.

Det är vanligt att människor som vill medla glider in rollen som domare eller rådgivare. När detta sker blir de part i målet. (Åtminstone enligt den som framstår som skyldig.) Men jag erfor att även vanliga 12-åringar förstod att det var viktigt för medlaren att lyssna på ett sätt som vi kallade "terapeutiskt". Även min illustrerade berättelse hur det limbiska systemet (hos den som tar parti) raserar goda föresatser som lagrats i hjärnans bark, väckte aha-upplevelser. Men deras lärare kände sig osäkra på att själva fortsätta med AKBM.

När AKBM presenterades på en GBm-kurs ledde det till tillämpning hos två svensklärare

På Kvinnersta lantbruksgymnasium nära Örebro hade en aktiv anti-mobbningsgrupp bildats. Teamet tillägnade sig Gemensamt Bekymmer metoden, GBm, byggd på terapeutisk medling. Jag besökte skolan och höll workshops under vt 2001. Skolledningens stöd var påtagligt. En av rektorerna deltog. Teamet kom snart i gång med att behandla mobbningsfall. Jag kastade fram idén om AKBM. Hos två av deltagarna, som är lärare i svenska, tändes intresset. Jag skrev en

utförlig lärarhandledning. De använde AKBM, medan de var anställda som lärare i skolan, sammanlagt i ett tjugotal klasser. Gruppledaren och jag försökte också få andra svensklärare i skolan att prova metoden. Intresset fanns men de kom inte i gång.

Varför var det Anna Sjödin och Emma Arneback som blev de första svensklärare som i klassrummet började tillämpa AKBM? För det första var de unga, de hade ännu inte format sin fasta repertoar av lektioner. Anna Sjödin var då inte ens lärarutbildad. De var också goda vänner, stöttade varandra och var medvetna om olika tyngdpunkter i sina tillämpningar. Anna lade mest vikt vid diskussioner om konfliktlösningens principer, Emma odlade mest rollspel. Jag filmade övningar hos Anna och använde bilderna i en elevinstruktion som gick i remiss hos hennes elever.

Jag försökte sedan väcka intresse för AKBM med olika föredrag och endagskurser för lärare. Fortfarande: intresset fanns men deltagarna kom inte i gång. Jag finslipade metoden och arbetade en Uppsalaskola i tre åttondeklasser. Den instruktionsvideo AKBM som blev resultatet visar hur suveränt elever som medlare kan ta fram det terapeutiska greppet i sin medling. Deras lärare bevittnade elevernas intresse men fortsatte inte själva med AKBM. De sade, att de inte klarade av att regissera rollspel och förklara den terapeutiska medlingen.

Jag provade även regelrätt AKBM i en sjätteklass. Läraren sade efteråt spontant att "klassen hade blivit lugnare". Men hon kunde inte nå så bra kontakt med sin rektor så att han förstod poängen.

Det blev uppenbart att de lärare som kunde ta sig an AKBM måste lägga en egen grund med GBm.

Jag fick förmånen att ge en kurs i mobbningshantering för pedagogiklärarna vid Lärarhögskolan i Uppsala. Vi började med rollspel i GBm som deltagarna sedan skulle praktisera på fältet. Den enda av deltagarna som sedan utförde en GBm-behandling i en skola var en doktorand i psykologi som inte hörde till lärarna på lärarhögskolan. Den metodiklektor i ämnet svenska som sporadiskt deltog i kursen förklarade att hennes, liksom pedagogiklärares, tjänstgöringsschema inte gav utrymme för eget arbete ute i skolorna.

De var eniga om att AKBM är ett högklassigt operationellt förverkligande av en demokratisk värdegrund. AKBM passar väl in i ämnet svenska. Min egen förklaring till att det inte blev någon direkt AKBM-rörelse var då att de lärare som varit i yrket under längre tid förverkligar sig själva genom sina redan välutprovade lektioner. De söker gärna nya stimulerande grepp men är, när det krävs ansträngning att prova dessa, beroende av engagemang från högskolans ledning. För att komma till tals med lärarutbildningens etablissemang skulle jag behöva utföra mycket lobbyarbete. Jag föredrog att lansera AKBM från en annan plattform: från det internationella planet. Just då, år 2003, väntade intressanta erbjudanden från Australien och England att ge workshop i Shared Concern method. Jag kanske kunde gå vidare där med ACBM, All in the Class Become Mediators?

"Tvåfaktormodell för GBm" öppnade också en ny giv för AKBM

Med "tvåfaktormodell" menar jag att villkor för att ett effektivt antimobbningsteam ska bildas i en skola är att det finns *både* en eldsjäl bland personalen som upptäcker GBm och spontant för det vidare till några kolleger *och* en rektor som själv deltar i utbildningen och verksamheten. Hur jag upptäckte kraften i denna samverkan år 2006 och hur det blev "en ny giv" redovisas på min hemsida <http://www.pikas.se/GBm/> i länken: Två-faktor modell för in energi i ett antimobbningsteam [K4]

De av antimobbningsteamet som använder GBm och undervisar i svenska blir intresserade av medlingens idé. De upptäcker att den har både mikro- och makro- perspektiv. De når elevernas gillande när de löser konflikter och eliminerar mobbning genom medling. Både teamets medlemmar och skolans ledning förstår att man inte får förstöra den demokratiska värdegrundens kärna (att försöka höra konstruktivt på den andra sidan) genom att utbilda en elit av medlare. Alla i klassen ska få en möjlighet att öva medling eller åtminstone sätta sig in i medlingens principer. Lärarna nöjer sig inte med att prata om "skolans värdegrund"; de operationaliserar den först i mobbningsbekämpning som bärs av medlingstanken i SCm, sedan för de den vidare i den learning-by-doing som AKBM innebär

På Skallbergsskolan där föräldrarna kom från 38 olika nationer tillämpade Ritha Mälström detta med rektorns medverkan Hennes berättelse finns i den här instruktionen längre ned.

En svensklärare som är kunnig i GBm utvecklar sin egen tillämpning av AKBM

Mål och medel för AKBM kan uttryckas i två meningar:

Gör alla elever i klassen medvetna om fördelarna med "bra medling". Medlet är diskussioner och rollspel om medling.

Innebörden blir klar först när du skaffat dig en kännedom om GBm och helst – har börjat tillämpa den. Du erfar i praktiken hur terapeutisk medling skiljer sig från domar-medlare och rådgivare. Målet bortom AKBM – den goda andan i skolan – utvecklas genom lärarnas uppföljande kommentarer till eleverna som börjar spontant tillämpa den medling som de övat i rollspel.

De steg i AKBM som jag i ett tidigt skede tillämpade och som medarbetarna följt står angivna på den första sidan av denna skrift. Men innehållet i dem och proportionerna dem emellan växlar stort

mellan olika användare. De är kreativa personer som vill göra det på sitt sätt. I följande uppläggning hålls de olika stegen isär men inom varje steg förekommer följande disposition av tillämpningen:

- Några metodiska överväganden.
- Jag redogör för hur jag själv utförde stegen i AKBM.
- Ritha Mälström berättar hur hon utförde dem i AKBM.

De betyder att en svensklärare som fått sin grund i GBm här får två varianter att välja emellan. Alltefter sina egna erfarenheter, personliga läggning och inte minst – det som passar till de egna elevernas åldersnivå, fattningsgåvor, samarbetsberedskap eller vad man nu ska kalla det, kommer läsaren att skapa en alldeles egen variant av AKBM.

Steg 1. Skrivövning: "Hur löser man konflikter?"

Metodiska synpunkter på Steg 1

Idén med skrivövningen är att mobilisera *individuella* elevers tankar kring "konfliktlösning". I yngre åldrar får man introducera ordentligt med en diskussion på temat: "Vad är *konflikt* för något?" Förstärk alla svar som tyder på konfrontation, t.ex. "Några är osams/oeniga på ett ovänligt sätt". Skillnaden mellan "incident" (kortvariga sammanstötningar) och "konflikt" bör tas upp. Det finns många nyanseringar och synonymer till ordet konflikt (förvecklingar, trassel, slitningar, krakel, tvister osv.) som man kan beröra men endast när eleverna nämner dem. En semantisk-filosofisk genomgång skulle dock skymma inriktningen på slutsteget: att tillämpa terapeutisk medling i rollspel. Någon gång bör du också införa begreppet "part" (i konflikten) och upptrappning (eskalering) av konflikt.

För läsarens egen orientering föreslår jag följande definition av konflikt: "En meningsmotsättning mellan två parter som tar sig aggressiva uttryck".

Men skrivövningen och introduktionen får inte förlora sig i "konflikt" utan rikta in sig på *lösning*. Skrivövningens rubrik bör formuleras i överensstämmelse med detta. Exempelvis: "Hur man löser konflikter?".

Den optimala åldern för AKBM är 14-19; det är då en genomsnittlig tonåring börjar på allvar bli medveten om att konflikter kan bli utdragna men ännu inte är låst i egna lösningsvanor (som ibland kan vara bra men ibland destruktiva). Men AKBM kan användas också offensivt redan med 12-åringar, vilket framgår av Ritha Mälströms berättelse från en skola där etniska konflikter låg under ytan.

När svenskläraren verkar i yngre klasser (11 -12 åringar) och vet att brister i själva skrivkonsten ställer hinder i vägen kan man oftast inte få fram individuella tankemanifestationer. Likväl, rekommenderar jag, ställ dem, åtminstone under 5-10 minuter, inför uppgiften att alldeles självständigt tänka på *lösningar* av konflikter och sedan berätta om dem – alltså just det som läroplanen föreskriver.

Om man försöker lansera AKBM i yngre åldrar och frågar hur konflikter löses, så exemplifierar de konflikt genom att berätta om korta incidenter och den kända snabba lösningen: "man säger 'förlåt'". Och det är ju riktigt och ofta tillräckligt. En annan sak är att detta råd i verkligheten inte följs med den lätthet som förslagsställaren tror är möjlig i de lugna stunder då man har principresonemang om lösningar av konflikter.

När begreppet "konflikt" har fått en innebörd för eleverna som du anser är gångbar, och du riktat in dem på lösningsproblematiken, skriv på tavlan uppsatsens (eller "den händelserelaterade skrivövningens") rubrik: "Hur löser man konflikter?" Har några av eleverna inte tidigare tänkt på lösningen så låt dem nu grubbla på frågan innan du befriar dem från sitt bryderi genom att säga att "Då kan du skriva om någon konflikt som du varit med om eller sett".

Du kan ge uppgiften under lektion eller som hemuppgift. Du kan begränsa tiden för skrivande eller använda en hel timme. Betydelsefullt är att du i detta skede *inte* organiserar ett grupparbete. Detta kan med fördel komma sedan, men nu ska varje individ tänka efter, själv ta ansvar och få tillfälle att framställa sin eventuellt unika lösning.

Undvik att ge konkreta exempel som svar på frågan "Vad ska vi skriva om?" Svara gärna med det som du redan sagt. Exempelvis: "Vadsomhelst där två parter var osams... Gärna om ett tillfälle då du själv var en av parterna. Eller också att du såg på andras konflikt." Om någon skulle fråga "Ska vi/får vi skriva om krig?" så är svaret: "Ja, krig är ju konflikt".

Ska du säga att "Den som vill att bara jag får läsa berättelsen, kan skriva överst ordet PRIVAT "? – Det gör du alltefter din kännedom om deras behov.

Anatol Pikas egen hantering av steg 1 i AKBM

Eftersom jag inte undervisar i svenska i de klasser där jag provat AKBM har den ordinarie läraren redan genomfört uppsatsskrivningen. Men jag har läst vad eleverna har skrivit och kan instämma i vad lärarna säger om skrivkonstens förfall i våra dagar. Jag gick således direkt på steg 2. Men jag anser att skrivövningen bör alltid finnas; eleverna behöver en viss liten ansträngning att tänka efter om lösningsmöjligheter medan de får en liten skrivövning i ämnet svenska.

Steg 2: Diskussion som kommer fram till att "medling är bäst"

Metodiska synpunkter på Steg 2

Uppläggningsen av detta steg beror på hur du knyter an till elevernas uppsatser. Du kan finna att deras ämnen var så disparata och lösningar så primitiva att du inte har någon berättelse att utgå ifrån. Härnadan kommer tips som kan användas när uppsatser är torftiga.

Anatol Pikas steg 2 i AKBM: diskussion som kommer fram till att "medling är bäst".

Jag har genomfört AKBM i sammanlagt 5 klasser i åldrarna 12-15. Jag utgick inte från någon elevuppsats därför att jag inte kände eleverna och jag var främmande för dem. Jag använde mig av tre olika öppningar. Efter en tillbakablick skulle för egen del lägga upp mitt resonemang enligt greppet 2A nedan för alla åldersstadier som direkt leder till slutsatsen att "medling är bäst". Jag skulle kanske sedan, vid behov, förstärka resonemanget med 2B för tonåringar och med 2C för förpubertersåldrarna.

Först om de tre varianter jag använt:

Steg 2, variant A. En snabb och ytlig skiss om hjärnan som kommer till slutsatsen: *Det limbiska systemet kör över våra goda föresatser att lyssna på den andra sidan.* Vi kan emellertid hjälpa andra som är i konflikt genom att vara *medlare*; skulle det inte vara bra att känna till hur en bra medlare kan bära sig åt? Ska vi göra rollspel om medling?

Steg 2, variant B. *En president som inte är förtrogen med medling startar ett dumt krig.* (President Bush som använde våld vid sin konfliktlösning råkade själv ut för mer våld.) Därefter, i samma sammanhang: *en president som kunde medla skapade fred.* (Jimmy Carter medlade 1979 mellan Menachen Begin och Anwar Sadat; skyttediplomati; freden består än i dag.)

Steg 2, variant C. *En diskussion om våra olika sätt att lösa konflikter.* Tre skriftliga frågor på lappar; svaren sorteras på tavlan i fyra kolumner.

Steg 2, variant A. i AKBM: Det limbiska systemet kör över våra goda föresatser att lyssna på den andra sidan

Tänk på att det som för dig kan framstå som svårfattligt (därför att du ser sakens komplexitet) kan vara lätt för barnen – därför att de ännu inte känner till hur tillkrånglat problemet är.

Du vet att samspelet mellan olika delar av hjärnan är så komplicerat att inte ens de hjärnforskare som håller sig framme i forskningen vet hur informationens innehåll ser ut på cellnivå, om en "minnesbild" av ett föremål kan rymmas som koder i en cell eller finns som konglomerat av förbindelser som man inte kan spåra. (Man kan dissekera döda hjärnor och konstatera med olika elektroniska kontakter och magnetkameror att det finns aktiviteter här och där men inte rekonstruera informationen så som man kan i en dator.) Det viktiga är att de förenklingar jag gör för min slutkläm inte är felaktiga.

Nedan återger jag en lektion för den lägsta åldersnivån där jag använt AKBM – i en femteklass. Läsaren kan själv föreställa sig att jag efter nästan varje mening lägger till aktiverande frågor i stil med: "Vad säger ni om det?" Eller: "Kan ni gissa varför?" etc. Och så naturligtvis, pauser laddade med förväntningar som får 12-åringar att göra inlägg. Och de gör det, minsann!

Av utrymmesskäl återger jag som en monolog det som var dialog.

"Många har skrivit kloka saker i sina uppsatser. Ni har skrivit att man ska lösa konflikter genom att prata med den som man är i konflikt med ... Det är *så* sant: det är bättre att prata än att slåss. Eller hur? ... Men är man i konflikt så är man ju *upprörd*. Pratet med den andra sidan blir mest gräl. Konflikten blir värre. Ni förstår, va' ...

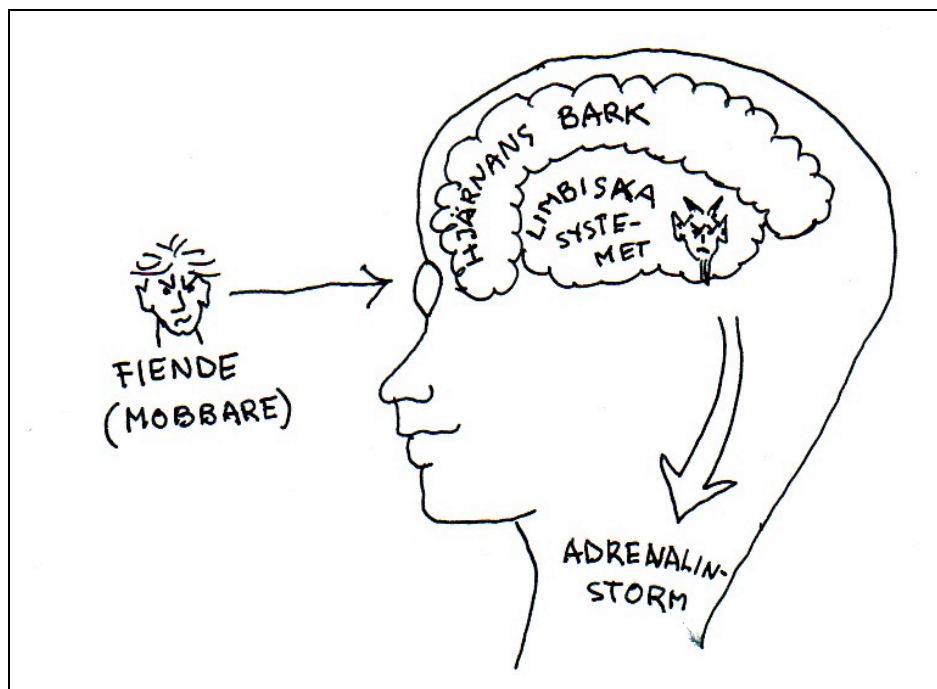
Vi säger att de som är i konflikt är *parter* i en konflikt. Eller "*motparter*". Alltså: vad är en "part"? ... Och en "motpart"? ...

Nu är frågan: kan parterna reda ut sin konflikt *utan* att gräla? ... Be om ursäkt, säger NN. Jo, det är snällt och fint. Men vad ska man göra ifall man *inte har gjort något* som man vill be om ursäkt för? ... Be om ursäkt i alla fall? ... Vad säger ni? ... Enligt min erfarenhet så flamar konflikten upp senare ...

Det låter bra att man ska prata lugnt i en konflikt och lyssna på den andres åsikt. ... När vi nu pratar här i lugn och ro så *tror* vi att vi kan prata lugnt med vår motpart i en konflikt. Men hur går det när vi verkligen *är mitt* i en konflikt? När den andre är elak och orättvis. Säger dumma saker. Att konflikten skulle vara *mitt* fel! Nä-ä. Det är ju *ditt* fel! Dumma-du! Ni känner igen det, eller hur? ...

Nu ska jag rita en bild som gör det klart varför det är *praktiskt taget omöjligt* att vara lugn i en konflikt. Jag ska rita en bild av vår hjärna.

Här presenterar jag för mina läsare bilden som den såg ut till slut på tavlan. I verkligheten ritade jag den bit-för-bit medan jag utvecklar följande tankegång.

Här finns ett huvud. Vi tittar efter vad som finns inuti. Överst ligger hjärnbarken. Ja, så heter det: *hjärnbarken*. Här finns kloka tankar, här finns allt det som vi har lärt oss. Här är vår intelligens. (Ordet "hjärnbarken" skrivs på teckningen.)

Men inget kommer in i hjärnbarken som inte passerar det *limbiska systemet*. Det finns här. (Peka!) Det är ett nytt ord: det limbiska systemet. (Orden "limbiska systemet" skrivs i bilden.)

Det limbiska systemet blir *jätteviktigt* vid gräl och konflikter. Någonstans där inne finns många små bilder och däribland finns *den här*! Ni ser, med *horn* i pannan! Har ni sett den förut? Just det, det är bilden av djävulen, själva fan alltså. (Jo, man får ju inte säga sådana fula ord, men nu håller vi ju på att se på hjärnans sätt att fungera.) Det är viktigt att förstå att där inne finns en *fiendebild* och den tecknar vi som självaste den. (Jag skriver inte ordet "fiendebild" på tavlan, det skulle bli för många ord som skulle skymma poängen.)

Ni ska lägga märke till en sak: jag säger *inte* att fan eller elakhet finns i våra huvuden! Det som finns är *bilden*, bara *fiendebilden* av den som föreställer elakhet. Den ligger bara där och gör ingen skada.

Men nu, plötsligen, börjar det hända saker utanför hjärnan. Det dyker upp en människa som den här hjärnan uppfattar som *elak*. Nu försöker jag att rita en sådan typ. Här utanför. En mobbare, kanske? ... Tycker ni också att den blev elak? ... Ögat ser honom. (Jag ritat en enkel oval som ska beteckna ögat.) Ögat skickar bilden vidare till hjärnan. Limbiska systemet kollar allt som kommer in. Och här inne finns *bilden* av fienden och *denna bild här inne känner igen den elaka typen utanför!*

Och vet ni vad som händer då?! ... Har ni hört talas om adrenalin? ... Vad är adrenalin? ... Jo, det är en kroppsvätska som finns i små förråd, i säckar eller blåsor på några ställen i kroppen. Det limbiska systemet skickar en signal till dessa adrenalinförråd: ut med adrenalin till blodet! Och vad händer *då* i kroppen? Är det någon som vet?

... Just det, man blir *arg*! I kroppen härjar nu "adrenalinstormen".
(Dramatiskt.) Musklerna arbetar med större kraft! Men musklerna kan användas för två skilda saker. Man kan också bli rädd och då springer man – *om* fienden där ute är stor och stark. Annars flyr man inte, minsann. Vad gör vi när vi blir arga? ... Ja, skäller och talar illa om den *där fula typen* som liknar, ja, jag vill inte säga vem.

Vad sker nu med alla våra fina tankar i hjärnbarken? Ni vet, de som säger att man ska resonera *l u g n t* med motparten. ...

Jo, det limbiska systemet med sin adrenalinstorm kör över alla fina tankar! Adrenalinstormen som väckts kan inte stängas av. Den försvinner när adrenalinförråden är tömda. Så där efter 10-15 minuter.

Vad gör vi när adrenalinstormen härjar? ...

Hjärnan har *vissa* möjligheter att kontrollera våra muskler även i vredesmod. Har man en yxa i närheten och vill drämman till med den så *kan* hjärnan hindra det. Hjärnan kan få adrenalinstormen att ta sig olika uttryck – slå eller skrika. Den kan också få oss att bita ihop tänderna men – vad händer då? ... Ja, vreden som bärs upp av adrenalinstormen *kan inte stängas av* som man stänger av en kran! Den som säger: "Nu är jag alldeles lugn!" tycks tro att det är sant, men djupare inom oss *så kokar det* och kommer att bubbla upp senare.

Ja, vad blir det då för konfliktlösning? ... Just det, någon bra konfliktlösning blir det inte när man är arg.

Vad ska vi göra när vi inte kan stänga av vreden som adrenalinstormen underhåller?"

De svar som eleverna i denna femteklass och alla andra klasser gav mig var användbara för slutsatsen: "medling är bäst".

Steg 2. variant B. i AKBM:

Den dumma och den kloka presidenten

Det ger medlingstanken status om man tar behovet av medling i den stora världen som förstärkning av vårt resonemang om behovet av medlare i den lilla världen. Vi börjar med en dum president, och följer sedan med den kloke så framstår den klokes klokhet klarare. Vi identifierar de psykologiska dragen i de båda presidenternas metod för att sedan se hur samma komponenter också reglerar mänskliga relationer i vårt klassrum.

Poängen i båda historierna är avhängig av lärarens eget engagemang eller kunskap om internationella affärer. Har du redan en uppfattning om att Bush har dragit sitt land och hela den västliga (kristna) civilisationen in i ett krigsäventyr där han och hela hans civilisation håller på att förlora, så kan du också lägga upp resonemanget med eleverna. Följande berättelse är inte byggd med termer som är direkt användbara för barnen; ser läsaren saken på samma sätt som jag, kan han eller hon använda delar av det i klassrummet.

Den "dumma" presidenten

För min del ser jag attentatet mot World Trade Center den 11 september 2001 som en aktivering av det limbiska systemet inte bara hos presidenten utan hos stora delar av det amerikanska folket – och hos resten av den informerade världen. Men den ena delen av åskådarna i världen som omfattades av sorg och vrede förstod inte att den andra delen kände förtjusning ("nu fick dom själva smaka på en bomb"). Amerika hade investerat i en stark krigsmakt inklusive bomber och "investeringar ska ju komma till nytta". Det avgörande för att förstå den bestämdhet som kriget mot "terrorism" inleddes är att adrenalinet kom i gång så fort att beslutsförmågan (hjärnbarken) valde att glömma bort hur det hade gått i Vietnam där motståndaren-gerillakrigaren segrade över en stark konventionell armé.

Hjärnbarken, som nu behärskas av det limbiska systemet kan inte heller bearbeta det nya faktum att en gerillakrigare (som föregivits himmelsk belöning) faktiskt offrar det egna livet och tar både vänner och fiender med i döden. Mot sådana motståndare är investeringar i det modernaste av krigsmateriel och de tappraste soldater förgäves.

Kan man medla mellan anhängare av Allah och Jahve? Ja, det är möjligt om det finns verkligt representativa företrädare för parterna. Men Bush utnämnde själv någon till "motpart" som ville samarbeta med Bush. Följden blev ett allmänt kaos.

Enligt min bedömning är det för sent att med medling rädda fred i Mellersta Östern. Det är som med cancer som har nått ett dödligt stadium. Det är för sent för operationer eller strålbehandling för en sådan patient. När konflikten har nått denna grad av destruktion som i Irak nu, (februari 2007) kan ingen fredsfostran hjälpa.

Men liksom det finns *förebyggande* åtgärder mot (vissa typer av) cancer finns det förebyggande pedagogiska program mot destruktiva konflikter. Jag skiljer mellan predikantens projektioner och medlarens metod. Predikanten, som uttrycker egna heta önskningar att andra ska välja hans eller hennes värderingar eller vänlighet, kommer att få en hel del medhåll av dem som tänds av samma projektioner men orden och idéer om fred lider nederlag när fiendebilden skymtar och det limbiska systemet drar i gång.

Det gäller för medlaren att hos de båda parterna väcka ett *gemensamt* bekymmer och sedan hjälpa dem till en gemensam lösning. Förutsättningen är att medlaren behärskar det terapeutiska greppet. Gemensamt Bekymmer metoden har startat med lyckad mobbningsbekämpning genom att nalkas mobbning som en konflikt mellan parter. Den vuxne tar rollen som medlare som hjälper parterna

att hitta en lösning som båda godtar. Nu inträffar det intressanta: vissa elever som var med om GBM provar själva medling. De vuxna som har bevittnat detta vill gå vidare med AKBM, alltså ge alla chansen till medlarutbildning. Naturligtvis duger detta inte att lösa internationella konflikter i dag. Men, om de som varit med om elevernas attitydförändringar i konflikter börjar berätta om detta för andra kan de fostra en hel generation till att omfatta medlingens paradigm.

Slutsats: Bush (och även hans motståndares agerande) bekräftar att "medling är bäst" – för den som förstår tekniken och skapar förutsättningar för den.

Den "kloka" presidenten

Amerikas president Jimmy Carter utförde 1979 en så bra medling mellan två stater, Israel och Egypten, att freden mellan dem fortsätter än i dag. Låt oss se, hur en sådan medling var möjlig. Carter inbjöd två starka ledare som kunde representera sitt land: Israels Menachem Begin och Egyptens Anwar Sadat. Han talade med dem först i enrum. Carters hederliga personlighet och förmåga att lyssna väckte förtroende. I enskilda samtal talade parterna om sina bekymmer. Deras förtroende för medlaren fördjupades ytterligare. De kunde var för sig börja spåna om förslag som även den andra sidan skulle kunna godta. Carter förde dessa förslag vidare till den andra. Detta kallas "skytteldiplomati".

När jag berättade om detta för tonåringar väckte ordet "skytteldiplomati" intresse – och en önskan att själv prova på samma grepp i medling. Jag ledde inte diskussionen in på problemet att i dag har stridande parter inte så starka representanter. Skulle ungdomarna ta upp den frågan så skulle jag svara att "ni är ju starka representanter för er själva". (Ni behöver inte bry er om någon hemmaopinion som fortsätter med sin gamla fiendebild.)

Steg 2. variant C. i AKBM: En diskussion om våra olika sätt att lösa konflikter (i vardagslivet)

Följande introduktion använde jag i början av AKBM:s utveckling. Numera använder jag bara berättelsen om det limbiska systemets grepp om hjärnbarken (och alla goda föresatser i den) hos alla som känner sig hotade. Men de som känner sig osäkra att "ge sig in på hjärnan" och internationell medling kan kanske få tips av följande grepp.

Jag antar att eleverna redan känner till distinktionen mellan "konflikt" och "incident". Jag kollar detta. Om de inte vet det, skriver jag dessa två ord på tavlan och förklarar:

– Incidenter är engångshändelser. Sånt löses genom att be om ursäkt (ifall du gjort något fel). Konflikter är långvariga och kan inte lösas med "Förlåt". Förstår ni skillnaden...? Hur konflikter kan lösas ska vi diskutera nu.

För att ge även de tysta tänkarna en chans delar jag ut papperslappar i omkring A5 storlek där det står:

Olika vägar att lösa konflikter

- 1.
- 2.
- 3.

Alla får skriva tre förslag om de lösningar de sett eller har hört talas om. Arrangemanget med tre punkter på lappen är att alla ska tänka på att det finns flera svar. Att alla ska ge svar säkerställer sedan att alla kommer till tals. Jag instruerar eleverna att var och en ska tänka ut tre alternativ, formulerade helst i en mening. Ej grupparbete, (i detta stadium), var och en ger sina svar.

Uppskrivning av svaren. Efter 2-3 minuter säger du att "Vi ska skriva upp era svar på tavlan. Får jag be NN komma hit och vara sekreterare?" (Någon som har bra handstil.)

Du dra själv på tavlan fyra vertikala streck som delar in tavlan i fyra kolumner och du eller sekreteraren skriver:

<i>Slå tillbaka (Aggression)</i>	<i>Undvikande</i>	<i>Diskussion för en gemensam lösning</i>	<i>Medling</i>
↓	↓	↓	↓

Du förklarar dessa kolumnrubriker. Frågar sedan klassen; "Vad var ert första alternativ?" Du frågar så att alla i klassen kan framställa sina svar. Efter varje bidrag frågar du: "I vilken kolumn ska vi skriva det svaret (vi nyss hörde)?"

Om svaren består av ett ord eller av en kort allmängiltig mening kan de skrivas upp i sin ursprungliga form. Var dock beredd att hjälpa till att förkorta elevernas formuleringar. Sekreteraren skriver på order av dig in i rätt kolumn.

Instruera sekreteraren att börja skriva längst upp i kolumnen så att flera kan få plats. Varje svar ska numreras i tur och ordning inom sin spalt (då blir det lättare att referera till dem).

Du märker snart att svaren inom respektive kolumn börjar likna varandra. Säg därför "För att få överblick ska vi inte skriva upp de svar som liknar dem som redan står på tavlan. Kan vi föra ihop ditt svar med det som redan står som svar nummer ...? Okej, vi ändrar då lite på det som står som nummer ... nu... Och så drar vi ett litet snedstreck (/) för att markera att flera har gett samma svar."

Det ideala antalet svar som till sist kommer att stå på tavlan är 12-15 för att kunna överblicka dem. Ibland hinner man inte ta det tredje svaret på de lappar som eleverna har men detta har ingen betydelse om vi redan har 12-15 eller upp till 20 svar. Undvik att ha mer.

När alla har en känsla av att de viktigaste förslagen till konfliktlösning har kommit fram, gör du en sammanfattning:

"Alla dessa lösningar – Aggression, Undvikande, Diskussion, Medling – har sina fördelar och nackdelar. Vi börjar med "undvikande". Vad har undvikande för fördelar?" (... Javisst, har man inte med varandra att göra, då finns det inte heller anledning att slåss eller diskutera ...) Men vad är nackdelarna med undvikande? (Man kan ju inte undvika jämt; ibland måste man slåss eller diskutera ...)

Poängen är att inget av dessa förslag är dumt, bara man använder dem i rätt sammanhang. Skriv slutsatsen på tavlan vid Undvikande-kolumnen: *Det går, men inte som rutin*. Förklara "rutin" (och kanske "Det är ofta ganska tråkigt!")

"Nå men aggression då, kan det finnas några fördelar med det? ...Ja, om man råkar vara stark, så finns det kortsiktiga fördelar. Men vi är kanske överens om att folk ofta tar till aggression i onödan. Skriv vid "Slå tillbaka/aggression": *Våld föder våld*. Låt ungdomarna ge exempel. Hämta gärna exempel från internationella konflikter och förklara "upptrappning". Detta är ett centralt begrepp! Du kan gärna lägga till: "Det är upptrappningen som gör aggression till det farligaste medlet i försök att lösa konflikt!"

"Diskussion för en gemensam lösning låter ju bra". Eller hur? ... Har någon försökt? ... Bra. Men ibland misslyckas man. Varför?"

Mitt svar är ju att "det limbiska systemet kör över alla goda föresatser" men för att detta ska bli begripligt måste man rita och berätta. Om vi inte hinner med sådant kan läraren försöka att återge poängen så som han själv förstått den. Kanske genom att säga att "då blir man *så arg* att man bara *inte kan* lyssna på den andre".

Nu är vi framme vid slutsatsen: ***I sådant fall kan en bra medlare hjälpa***. Ringa in den sista kolumnens rubrik. Det ska framgå att det är dit du vill komma. Det gäller att du har sparat dina krafter och klassens innan för att slutpoängen i din framställning ska komma fram. Det är det här som är spännande.

När alla har fått klart om medlingens betydelse, ställ frågan: *hur går en bra medling till?* Lyssna, kanske de redan har kloka saker att säga. En spontan diskussion kan börja utvecklas. Som ett nytt moment frågar du: vill ni spela ett rollspel om medling? När svaret är ett klart "ja!" ställer du villkor: "Då måste ni veta hur en bra medlare går till

väga. Jag har här en liten broschyr. Den beskriver på 10 illustrerade A5- sidor *hur man medlar bra.*” Vi ska läsa den och diskutera.

Steg 3. i AKBM: Diskussion av metoden: "Hur lyckas jag medla?"

Eleverna läser en 10-sidig folder om medlingens metodik och ser på videoinspelningar av rollspel om medling.

Eleverna behöver tänka genom medlingens principer i egen takt. Det skrivna ordet är ett läroplansenligt incitament för egen tankeverksamhet. Hur du ska motivera eleverna att läsa och reflektera överlämnar jag till dig som känner dina elever. Läs själv broschyren med eftertanke och lägg upp diskussionen.

Viktigt är det med något slags sammanfattning. Du kan göra en egen eller följa min:

- Medlare är inte domare eller rådgivare.
- Medlaren lyssnar med vänlig förståelse ("terapeutiskt") först på parterna var för sig.
- Sedan följer en skytteldiplomati.
- Medlaren för samman parterna när det är sannolikt att de hittar en gemensam lösning.

Du kan komplettera läsning med korta videofilmer på en DVD-skiva som jag kan ställa till förfogande för självkostnadspris. Under år 2007 kan du ringa till 018-14 11 72. Senare ges uppgiften om rekvisition av filmerna på min hemsida <http://www.pikas.se/GBm/> eller skriv till mig anatol@pikas.se

DVD-skivan innehåller 3 moment.

- A. En flicka (17 år) medlar mellan två andra i konflikt på grund av att den ena tog över den andras pojkvän. (11 minuter)
- B. En 4-årig pojke som sett film C fem gånger av eget intresse spelar medlare. (13 minuter)
- C. Samma konfliktmotiv som i film A, spelat av två andra team (1) flickor (2) pojkar. (12 minuter)

Det är viktigt att göra klart för de unga åskådarna att dessa filmer inte utgör modeller för hur man ska göra utan bara visar hur andra har gjort. De som spelar är inte själva nöjda men inte så missnöjda att de förbjudit mig att visa deras försök för andra. Som en starthjälp för deras utveckling.

Steg 4. i AKBM: Rollspel

När eleverna har någotsånär fattat medlarens roll är det bara att dela ut lappar som skisserar medlingsuppgiften. Tag gärna någon konflikt som är beskriven i någon uppsats, men inte någon aktuell konflikt i klassen – sådant kan med fördel spelas när eleverna har demonstrerat

att de behärskar metoden. Visst förekommer det konflikter där de inblandade är av olika kön, men för våra övningar är det enklast att behandla pojkkonflikter och flickkonflikter isär.

Dela ut lapparna som skisserar konflikter. Pojkarna och flickorna för sig. Det är OK om de kommenterar, bara de läser så att de fattar historierna.

Här är två konflikter som jag använt:

Pojkkonflikt (Beskyllningar för stöld)

Parter i konflikten:

Eskil som sagt till en utomstående att Anders stulit dennes mobil.

Anders som troligen inte gjort det.

Anders och Eskil har varit ganska goda vänner. Men Eskil tycker att Anders är kaxig och fräck mot honom. Eskil vill därför göra livet jobbigt för Anders.

En mobil har försvunnit ur en klasskamrats (Peters) ficka. Eskil säger till Peter att det är nog Anders som har tagit den. Peter, som är en hetsig kille, ger sig på Anders: "Visa din mobil!". Men Anders har inte sin mobil med sig, den har han lånat till en bekant som inte går i den här skolan.

Peter tror att det är hans mobil som han gett till någon. Peter ger Anders stryk. Eskil som ser detta börjar ångra sitt förtal. Eskil säger till Peter att först kolla om Anders mobil är av samma märke som den som försvann för Peter. Anders säger att hans är en Ericsson. Peters är en Nokia. Peter nöjer sig med detta och går sin väg.

Eskil och Anders är nu konfliktens parter. Konflikten består i att Eskil har förtalat Anders. Eskil är uppenbart skyldig.

Medlarens uppgift är att hjälpa Anders och Eskil att bli sams igen.

Flickkonflikt (Beskyllningar för snatteri)

Parter i konflikten:

Evelyn som är besviken på Andrea.

Andrea som inte längre gillar Evelyn.

Andrea och **Evelyn** har varit ganska goda vänner. Men sedan Johanna kom till klassen har Andrea snäst åt Evelyn och varit rätt så fräck.

Evelyn ser att Johanna har flotta smycken och saker. Varifrån får hon allt det där? Tänk om Johanna snattar? Så ser Evelyn ett flott armband hos Andrea.

– Varifrån har du fått det där? frågar Evelyn.

– Det är inte din sak! snäser Andrea.

Evelyn tänker: det har hon fått av Johanna. Eller har också Andrea börjat snatta?

Evelyn håller inte sina fantasier för sig själv. Hon berättar för andra vad hon tror.

Andrea får veta vad Evelyn sagt och går till motattack: Evelyn snattar själv... Flickornas konflikt sprider en dålig stämning i klassen.

Medlarens uppgift är att hjälpa flickorna att sluta sprida falska rykten om varandra. Om de kan bli sams igen vore ju bra men inte nödvändigt.

När alla står inför en konkret uppgift att spela, skärper de sig. Då kan du göra en repetition. Först stegen i processen:

Enskilda samtal med parterna.

1. Skytteldiplomati.
2. Möte med parterna tillsammans.

Sedan om medlarens hållning:

Skilj mellan rådgivare och kamratmedlare.

Rådgivaren (säger: "Gör så och så!")

Medlaren hjälper parterna att själva finna nya synpunkter som lossar låsta positioner.

Rådgivaren/uppmuntraren brukar säga:

- Sluta bråka! eller:
 - Äh, lägg av att vara sura på varandra! (Till Johan och Pelle:)
- Strunta i Emma som struntat i er båda!

Första spelomgången sker inför klassen. Gärna en ommöblering. I den del som är scen står i början två stolar, resten av klassen sitter omkring på avstånd. Välj någon som du tror kan bli bra medlare; parternas kvalifikation är att de kan tala tydligt. Ingen behöver mer anvisningar än vad som getts i den allmänna beskrivningen av medlarrollen. Parterna brukar forma detaljerna efter egen inlevelse.

Om möjligt, spela först genom hela steg 1. (Om något tycks spåra ur, avbryter du och förklarar och de får starta om.) Efter varje steg frågar du först medlaren: "Hur tror du det gick?" Ge sparsamt med kommentarer. Därefter frågar du parterna: "Lyckades medlaren?" Fortfarande ger du sparsamt med kommentarer. Därefter frågar du åskådarna: "Var medlaren bra?" ... (Avvakta svaret.) "Hur kunde han ha gjort det bättre?" Allmänt: försök mest förstärka det lyckade men nämn även "det som kunde ha varit bättre".

Om du märker att genomgångarna om medlingens mening inte lyckats åstadkomma den förståelse du hade önskat, kan du lägga in en repetition. T.ex. med att diskutera följande:

Minneslapp för medlare inför de enskilda samtalen med parterna:

1. Tala först med den ena parten och fråga hur han ser på konflikten.
2. Lyssna på partens svar. Säg inte emot om han är arg på den andra parten.
3. Fråga om den andra parten har goda sidor.
4. Fråga om han eller hon tror att den andre tycker illa om honom.
5. Fråga om han eller hon har funderat på någon lösning.
6. Vad skulle den andra sidan godta?
7. Om det verkar rimligt, säg att du tror att de båda skulle vilja bli goda vänner igen. Säg att du ska tala med den andra och återkomma.

Förhoppningsvis finns det flera goda medlare så byt rollinnehavare efter varje steg i medlingsprocessen. Gör vid slutet en sammanfattning av det som varit bra; tag tillfället i akt att understryka den terapeutiska medlingens principer. Spela både flick- och pojkkonflikter framför klassen. Om allt går bra, avbryter du inte annat efter varje möte och frågar "Vad var det som medlaren gjorde bra?" Låt berömmet komma fram först, bekräfta poängen. Sedan släpper du fram kritiken som du vanligtvis mildrar.

Om du ser medling som håller på att urarta, säger du "Stopp!" (eller "Frys!") och säger att det här inte riktigt bra. Du frågar åskådarna hur de skulle göra i stället. Den som har ett bra förslag får inta "medlarens" roll och demonstrera sitt alternativ.

Efter en demonstrationsomgång kan du dela klassen i grupper om tre personer och låt dem spela och helst rotera rollerna så att alla kan prova på att vara medlare. Och helst – att du har förberett flera olika konflikter som du har skrivit på lappar.

Vanligtvis vill de spela mer. Du har insett, hoppas jag, att AKBM förverkligar värdegrunden inom läroplanen i svenska. Men för eleverna kan du ju ställa villkor: ifall ni arbetar effektivt med andra moment i svenska så kan vi tänka oss att ...

Uppföljning

Det intressanta är om eleverna själva börjar använda medling. Håll kontakt och fråga i förbigående. Efter några veckor ställ till med en uppsatsskrivning: "Hur jag medlade i en konflikt" alternativt: "Hur jag gör om jag får tillfälle att medla i en konflikt."

Efter en längre tid kan man också prova en fråga, formulerad som uppsatsämne ungefär så: "Vad jag kommer ihåg från vår träning som medlare och vad jag haft för nytta av det". Här finns det en

återkoppling för dig vad du kan förbättra när du använder AKBM. Är svaren mycket positiva, kan vi börja dra slutsatser att AKBM är ett medel att bättra andan i hela skolan.

Ritha Mälströms användning av AKBM

Rithas första lektion 07-01-23 och 07-02-03.

Lektionerna höll jag i två sjätteklasser. Jag inledde genom att under en kvart samtala med hela klassen om konflikter med hjälp av ett bildspel. Bilderna hämtade jag från Internet med hjälp av sökmotorn Google. Många av eleverna har invandrarbakgrund, så jag valde att börja med konflikter på makronivå för att sedan gå mot en individuell nivå. Direkt efter bildspelet fick de skriva en egen berättelse om en konflikt.

Jag började med tre bilder på pansarvagnar, de två första visade en pansarvagn fotograferad i motljus. Det gick inte att se någon beteckning på pansarvagnen som förknippade den till en bestämd nation eller plats.

Jag startade på makronivå: "Var i världen finns det krig i dag?"

Samtidigt som eleverna snabbt räknade upp Irak, Palestina och Somalia poängterade de att det är på grund av krig som en del av skolans elever har kommit till oss. Deras föräldrar har valt att fly, så att de slipper bli dödade. Det är farligt att leva i ett land där det pågår krig. En av eleverna påpekade att han har haft tur för han är född i Sverige men att hans föräldrar flydde från Bosnien då det var krig.

Bilden med de uppsträckta händerna fick frågan: "Vad tror ni händer här?"

En elev trodde att personen räckte upp händerna för att inte bli skjuten medan en annan tolkade bilden som att personen valde att försöka stoppa pansarvagnen genom att stå i vägen. "Ja, hur får man egentligen stopp på krig?"

Uppfattningarna varierade från att ett land blir sönderbombat, invaderat av fienden till att utomstående lyckas med fredssamtal.

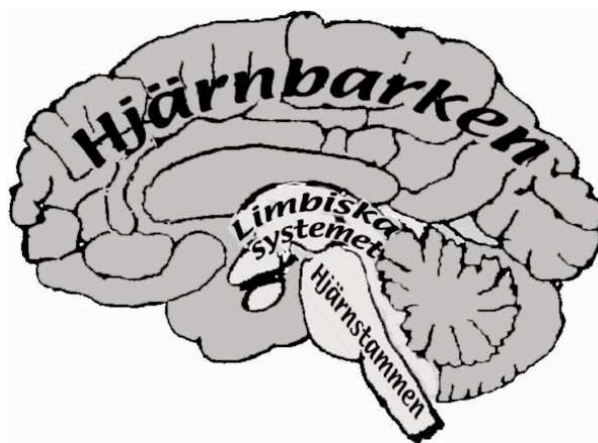
Efter dessa bilder visade jag tvillingtornen vid World Trade Center och den historiska bilden tagen den 11 september 2001 när flygplanen precis har kraschat in i byggnaderna. "Var är det någonstans och vad är det som händer?" Trots att eleverna bara var sju år när det hände hade de inga som helst problem att placera bilderna. De visste att det var flygplan som hade blivit kapade av självmordsbombare. En elev kände även till att det fanns ytterligare två plan som var kapade. Ett av dem kraschade i Pentagon.

Planet som hade Vita huset som mål kraschade på ett fält innan det nådde fram genom att passagerarna gjorde motstånd och försökte ta tillbaka kontrollen av planet. ”Hur kommer det sig att några är beredda att offra sina egna liv?” ”De hatar USA och vill göra allt de kan för att ge igen.” ”De vill skrämmas.” ”De tror att de kommer till sin himmel när de dör om de offrar sitt eget liv.” ”Hur kan man få stopp på terrorattacker?” ”Det är nog svårt, för terroristerna gömmer sig ju! De slår till var som helst.”

Nästa bildserie var från Göteborgskravellerna i juni 2001. Göteborg var värd för EU-toppmötet med många utländska deltagare. Det var första gången som en president från USA kom på offentligt besök i Sverige. Samtidigt hölls det demonstrationer och andra möten i Göteborg som uttryckte ovilja mot USA:s president Bush samt EU och dess politik. Polisen hade en omfattande övervakning av EU-toppmötet och de förväntade demonstrationerna. En av bilderna visade ridande polis, hundförare och kravallutrustad polis på Avenyn och något som brinner. På frågan ”Vet ni var det här är någonstans?” I den ena klassen kände en av eleverna direkt igen Avenyn och svarade genom att fråga: ”Är inte det där i Göteborg och då det var de där stora bråken?” I den andra klassen kände ingen igen bilden, så de fick veta att det var i Göteborg. Några blev förvånade och utbrast: ”Är det sant!? Är det verkligen i Sverige!?” På nästa bild fanns en person med svart huva över ansiktet och med en stor gatsten i handen. Den sista bilden visade hur en omaskerad person blir tvingad till marken och gripen av en kravallutrustad polis. ”Hur tror ni det kändes att vara där på plats?”

En svarade spontant: ”Otäckt! Jag skulle försöka komma bort därifrån så fort som möjligt.” En annan: ”Om man var där som polis hade man inget val, då var man tvungen att stanna kvar och göra sitt jobb.”

I nästa bildserie gick vi över till att jämföra djur och människor. En bild med katter som slåss, en bild på en skadad/död katt, en bild med en man som ger en annan man ett knytnäveslag samt en bild på en pojke med ett skadat öga. ”Vad kan hända när en människa blir riktigt arg?” De flesta var väl medvetna om att ”en del blir som tokiga och kan göra vad som helst, riktigt dumma och farliga saker.”

”Vad är det som skiljer oss människor från djur?” När de fick se bilden med hjärnan svarade de att människan är smartare för vi har en mycket större hjärna. ”Det är sant, stora hjärnan/hjärnbarken är platsen för de kunskaper och vår intelligens som utmärker oss från djuren, men vad är det som händer då vi blir riktigt arga? Hur smarta är vi då?” Vi resonerade

om hur svårt det är att tänka och handla klokt när vi påverkas av ilska och häftiga konflikter.

En bild med skådespelarna Katie Holmes och Tom Cruise ledde samtalet vidare in på ämnet skvaller och rykten. Många gav exempel på vad de hade hört eller läst om det kända paret. "Hur tror ni skvaller och rykten kan påverka vänskap och förhållanden?" De visste att allt som man fick höra och se om kändisar inte alltid var sant, så de menade att kändisarna själva nog kan ta det lugnt när det står konstiga saker. Bilden därpå visade två vanliga och glada tjejer. "Vad tror ni händer om den ena tjejen får höra avskryvårda rykten och påståenden om den andra tjejen?" De kanske blir osams och hamnar i bråk med varandra om de börjar tro på ryktena.

Lektionen avslutades sen med att de fick skriva en kort berättelse om konflikter på den individuella nivån. De båda klasserna fick något olika instruktioner innan de började skriva sina berättelser.

Hitta på en berättelse om konflikter som kan användas i rollspel.

Kompisar blir osams på grund av ryktesspridning

- Stöld
- Varit ihop med "fel person"
- Hans/hennes föräldrar är tjuvar, knarkare...

1. Skriv en berättelse som handlar om en konflikt. Börja med att presentera personerna. Vilka är de?

2. Ta in ryktet som gör att de blir osams.

3. Vad? Vem? Hur? går det till för att göra dem sams igen.

4. Lyckligt slut

Anatol Pikas kommentarer till Rithas första lektion.

Rithas berättelse är återgiven utan redigering från min sida. Jag anser att hon fullföljt uppgiften i Steg 1: att aktualisera begreppet konflikt. Jag är positivt överraskad över hur mycket Ritha hann med under en lektion. Ritha har använt det aktuella kriget i Mellanöstern som illustration till begreppet "konflikt". Greppet var väl valt med tanke på att ämnet är aktuellt i de diskussioner som med all sannolikhet sker i hemmen med invandrarbakgrund. Ritha kopplade ihop detta med Göteborgskravallerna som innebar en nyhet för 12-åringarna och skapade ett slags gemenskapskänsla mellan infödda svenskar och invandrare: "sådant kan hända också i Sverige".

Jag är övertygad om att begreppet konflikt blev rikligt aktualiserat. Ritha har inga tidsangivelser, vi vet inte hur lång tid uppsatsskrivning tog. Det var ju fråga om 12-åringar, vissa med begränsad skrivskicklighet.

Det som Ritha har missat är min poäng med dramat i hjärnan: det är det limbiska systemet som "kör över" planeringen, de goda föresatserna och kalkylerna i hjärnbarken. Den här gången ligger inte poängen mellan människor och djur. Även däggdjuren har hjärnbark där minnen och intelligens lagras. Även hos dem sker en mobilisering när signalen "fara" utlöses av en händelse utanför. (Jag har senare frågat Ritha vad hon skulle svara den som påstår att "människan skiljer sig från de flesta andra djurarter genom att döda sina egna artfränder"?)

Ritha Mälströms andra lektion i AKBM 07-02-20 och 07-02-22

Den andra lektionen i respektive klass började med att eleverna fick berätta om vad de kom ihåg om konflikter från första lektionen med bildspelet. Samtidigt hade jag delat upp skrivtavlan i fyra kolumner. Vart efter som eleverna kom med sina berättelser och kommentarer fyllde jag på de olika kolumnerna med text på grundval av deras inlägg.

Aggression	Undvikande	Diskussion	Medling
Att man blir arg Krig Slagsmål	Går därifrån Flyr från platsen Rymmer	Olika åsikter Käbbel Tjafs Käftar emot ”Ägande”	Försöker få stopp på konflikt Skapar fred Pratar med respektive part, en och en, för att komma fram till en lösning

Direkt efter att klassen hade samtalat om de olika konfliktlösningarna fick de en skrivövning. Var och en fick som uppgift att fundera över och sortera upp de olika fördelarna och nackdelarna med respektive lösning. De skrev ner sina svar och en del kommenterade även vad de själva hade för erfarenhet av de olika sätten att lösa konflikter.

Följande sammanställningar av respektive konfliktlösning visar elevernas skriftliga kommentarer.

Fördelar med aggression	Nackdelar med aggression
- finns inga - man får respekt - de blir rädda för dig - man kan vinna - det kan bli bättre efter kriget - de som säljer vapen tycker om att få sälja och tjäna pengar	- byggnader och saker blir förstörda - många oskyldiga dör och blir drabbade - man kan bli skadad - du dödar någon - man vinner inget på krig - man kan förlora kriget - inget blir bättre med krig

Fördelar med undvikande	Nackdelar med undvikande
- slipper bli skadad - slipper bli inblandad - man kan börja ett nytt liv - större chans att klara sig - man kan komma undan - slipper bli inblandad i slagsmål - klarar sig undan skador - man kommer undan personer som hotar	- man lämnar allt då man flyr - folk kan dö på vägen - man kan komma bort - man kan få problem med den personen senare om man inte löser det - de kan följa efter dig - reder egentligen aldrig ut bråket - om man undviker någon man är osams med kan ju inte bli sams igen, eftersom man aldrig träffas - man kan bli kallad fegis eller annat - man tappar kompisar - dom man rymmer ifrån kan bli argare - de kan ändå söka upp en, måste fly igen - de som har hotat en är inte rädd och kan hota igen om man träffas igen - ”tjuven” går fri
Fördelar med diskussion	Nackdelar med diskussion
- ser inga - man slår inte någon - om man äger blir man populär - när man pratar om det kan man bli sams - det kan lösa sig om det går bra - du kan få tyst på den andre	- det startar ofta bråk - det kan bli en värre, större konflikt - man kan säga fula ord till varandra - man kan bli ovänner och osams - ingen lyssnar på den andra - det löser sig aldrig med tjafs - det kan bli bråk - man blir utskämd - man kan bli ledsen - det är jobbigt att lyssna på - du blir ”ägd” - alla vill ha rätt och det blir bara värre - det saknas en medlare, som kan reda ut det dom bråkar om

Fördelar med medling	Nackdelar med medling
- man kan stoppa konflikter - det blir inte bråk eller krig - man kan få veta varför det blir bråk - alla blir sams, nöjda och bråket blir löst - det är någon annan som fixar så att man blir sams (om man gör det själv kan det bli värre) - det är bra att göra folk sams - bråk kan bli lösta - allt löser sig - medlaren får beröm, får fler vänner för han gör dem sams, tycker man är snäll - medlaren känner sig stolt över att ha	- kan inte hitta några - vissa vill inte ha hjälp och blir arg på dig - måste se sig för vad man säger, för om man säger fel kanske det blir värre än det redan är - medlaren kan bli skadad, om det går fel - det är inte alltid det löser sig - det kan bli värre om medlaren säger att den andra har rätt - en del vill inte lyssna och fortsätter - ibland funkar det inte

hjälpt till - man bli omtyckt som medlare - bästa sättet att bli sams på - får chans att förklara vad som är fel och lösa det, istället för att skrika på varandra	
---	--

En del elever gjorde skriftliga tillägg om sina egna erfarenheter av konfliktlösning.

- Ibland blir jag så arg att jag inte hinner med att tänka på vad jag gör
- När man blir arg så bryr man sig inte
- Vid slagsmål skulle jag gå in emellan och säga: "Sluta!"
- Jag brukar säga: "Det är ingen idé att bråka för det blir bara värre"
- Jag försöker hålla mig lugn och prata istället för att tjafsa
- Jag använder diskussion men jag vet att det inte löser något
- Jag försöker hålla mig undan konflikter/bråk
- Jag tycker det fungerar med att undvika och medla
- Jag försöker lösa det genom att prata
- Jag brukar använda medling och försöka lösa saker med språk inte med nävarna eller vapen
- Om man ska stoppa en konflikt ska man vara lugn, veta vad som måste göras och inte hålla med någon

Anatol Pikas kommentarer till Rithas andra lektion.

Rithas berättelse är igen återgiven utan redigering, jag anser att hon fullföljt uppgiften i Steg 2: *Diskussion*. Även om jag inte riktigt förstår om det verkligen var två skrivande uppgifter under en lektion eller ej, förstår jag att Ritha leder eleverna fram till att "medling är bäst".

Ritha Mälströms tredje lektion i AKBM, 2007-03-06

Den tredje lektionen arbetade vi bara ungefär en halvtimme med AKBM. Jag började med att repetera konfliktlösningssätten aggression, undvikande, diskussion och medling.

Med hjälp av OH-kopior redovisade jag en sammanställning av vilka synpunkter som eleverna i de båda klasserna hade skrivit ner som fördelar och nackdelar till respektive konfliktlösning. OH-kopiorna var exakt samma tabeller som finns beskrivna under min andra lektion. Även punktlistan med några elevers skriftliga tillägg om sina egna erfarenheter av konfliktlösning fanns med.

Eleverna var nyfikna och intresserade så tillsammans hade vi en diskussion om fördelarna och nackdelarna med de olika sätten att lösa konflikter. De var anmärkningsvärt eniga om att medling är det bästa sättet att lösa konflikter på.

Lektionen avslutades med att jag frågade eleverna om de kunde ange viktiga saker som en medlare måste tänka på då ett medlingsuppdrag ska genomföras. På tavlan skrev jag rubriken

”Viktiga punkter att tänka på för en medlare” och under rubriken ritade jag fem punkter under varandra. Det kändes väldigt bra då det första svaret kom, eftersom svaret innehöll ett av de viktigaste förhållningssätten för en medlare:

- Att inte stå på någons sida.

Sen fyllde de på med dessa fyra punkter:

- Att lyssna först på båda sidorna var för sig
- Att prata med dem tillsammans
- Att medlaren håller sig lugn
- Att parterna gör ett avtal eller en överenskommelse

Innan de gick ut på rast var det några av eleverna som kom fram till mig och ivrigt frågade: ”Ska vi få börja med rollspelet nästa gång?” De kom ihåg att jag redan vid den första lektionen berättade om att vi skulle träna konfliktlösning genom att spela rollspel om konflikter.

Anatol Pikas kommentarer till Rithas tredje lektion.

Jag tror att Ritha har fullföljt det som jag har betecknat som *Steg 3. i AKBM: Diskussion av metoden: "Hur lyckas jag medla?"* Jag litar på Rithas omdöme enligt vilken den folder för eleverna som jag och lärarna i gymnasieskolan använde uppenbarligen inte var användbar.

Ritha Mälströms fjärde lektion i AKBM 07-03-08

Den fjärde lektionen arbetade vi ungefär en och en halvtimme med AKBM.

Jag började med att repetera genom att skriva på tavlan:

”Viktiga punkter att tänka på för en medlare”

Den första kommentaren som kom upp var inte någon av medlarens viktiga punkter utan en fråga: ”Är det nu vi ska få spela rollspel?” När eleverna fick veta att de skulle få spela rollspel spred det sig genast glada miner och det blev flera ivriga frågor: ”Vilka grupper blir det?” ”Får vi hitta på själva?”

I förväg hade jag planerat en noggrann genomgång av hur en medlare ska agera för att skapa trygghet, ögonkontakt, aktivt lyssnande och hur medlaren ska ställa frågorna så att parterna ska bli medvetna om att de har ett gemensamt bekymmer. När jag såg hur angelägna eleverna var att komma igång fick jag snabbt göra en bedömning av situationen. Deras glädje och entusiasm att få börja med rollspelet blev viktigare att besvara än att få en ”perfekt” medlare. Då jag träffar mina elever varje dag så är det ändå enkelt för mig att låta dem utveckla vidare det som behövs vid en ytterligare lektion. De fick chansen att visa vad de klarade av utan noggrann genomgång.

Snabbt repeterade vi punkterna från förra lektionen:

- Att inte stå på någons sida
- Att lyssna först på båda sidorna var för sig
- Att prata med dem tillsammans
- Att medlaren håller sig lugn

- Att parterna gör ett avtal eller en överenskommelse

Vid det här tillfället delade jag in klassen i grupper genom att först ge flickorna siffrorna 1, 2 och 3. Flickorna hade själva bett om att få vara i en grupp med bara flickor. På det viset fick jag tre grupper med tre flickor i varje grupp. Sen räknade jag på samma sätt bland pojkarna.

De fick väldigt sparsamma instruktioner i jämförelse med vad jag hade tänkt mig från början.

Varje grupp fick själva fördela rollerna: en medlare och två parter som är i konflikt. De hade också fritt fram att välja vad konflikten skulle handla om. I uppgiften ingick det att kort skriva ner handlingen och rollfördelningen inom gruppen. Varje grupp fick en egen liten plats för att kunna arbeta ostört med sitt rollspel.

Efter en halvtimmes arbete var det dags för klassen att ta rast för att sen fortsätta direkt efter rasten.

Samtliga sex grupper kom igång och de hittade på dessa olika konfliktsituationer:

- Ett borttappat armband blir upphittat och konflikten blir om armbandet ska återlämnas.
- En person förlorar en 100-lapp och en annan person blir anklagad för att ha stulit den.
- Två personer gillar olika musikband och bråkar med varandra om musiksmaken.
- Två bärplockare bråkar om ett bra ställe med mycket blåbär.
- En person har tvingats av en annan person att utföra tjänster och när han vägrar blir det bråk.
- En person spelar X-box och det blir bråk när han vägrar en annan person att vara med och spela.

Efter rasten gick jag runt till de olika grupperna och tittade på när de övade sitt rollspel.

Alla grupperna hade tydliga konflikter och bra repliker som visade hur en konflikt uppstår. Grupperna hade däremot lite svårare med medlarens roll. Alla grupperna hade en medlare som var lugn och neutral mellan parterna. De flesta gick direkt in i konflikten och lugnade ner bråket med repliker som: "Sluta bråka!" "Vad håller ni på med?" Sen fortsatte medlaren sina försök till medling direkt med bägge parterna samtidigt. Samtliga grupper hade en medlare som lyckades få stopp på bråket och fem av grupperna hade också en medlare som såg till att det blev en överenskommelse mellan parterna.

Gruppen med det borttappade armbandet blev snabbt klara med sin träning. När de ville visa upp det för mig fick jag möjlighet att ge dem lite hjälp. Medlaren blev påmind om att prata med parterna var för sig innan parterna träffades tillsammans. De ändrade lite grann på sitt rollspel och blev därmed den enda gruppen som hade med momentet där medlaren pratade med parterna var för sig. Grupperna med flickorna började med att spela upp sina rollspel inför varandra. Under tiden höll pojkarna fortfarande på med sin träning.

Överenskommelserna som fanns i flickornas rollspel var:

- Personen som hade hittat armbandet lämnade tillbaka det till personen som hade tappat det. Medlaren förde samtal med var och en först och sen tillsammans. De blev sams genom att de blev överens om att armbandet i alla fall inte tillhörde upphittaren.
- Personen som var anklagad för att ha stulit en 100-lapp gav medlaren förslaget att hon kunde få känna i hennes fickor för att visa att hon inte hade någon 100-lapp. Personen som anklagade den andra personen för stöld tog tillbaka sina anklagelser. 100-lappen kom aldrig till rätta.
- Personerna med de olika musikmakerna slutade att skrika åt varandra på medlarens order:
”Lugna ner er! Vad bråkar ni om?” Medlaren fick i gång ett samtal som ledde till att de kom överens om att alla har olika idoler och åsikter. De blev överens om att man måste respektera varandras åsikter.

De ville fortsätta med rollspel och träna sig mer i att vara medlare. En av flickorna uttryckte det på ett bra sätt: ”Att bråka och hitta på vad man ska säga är enkelt, för det är man van vid. Det är mycket svårare att vara medlare.”

Sen blev det pojkarnas tur att visa upp sina rollspel. Rollspelen avslutades på följande sätt:

- Medlaren lyckades få bärplockarna att sluta bråka om platsen med blåbär. Det var medlaren som ställde frågan: ”Tar blåbären slut när de här är plockade?” Bärplockarna insåg att det fanns så mycket blåbär att de utan problem räckte till båda.
- Personen som tvingade en annan att utföra tjänster mot den personens vilja slutade bara att slåss då medlaren fysiskt gick emellan för att få stopp på slagsmålet. Personerna lyssnade inte på ord som: ”Sluta slåss!” Den här gruppen var väldigt upptagen med att bara spela slagsmålet. Fokus låg helt på konflikten och långt ifrån att hitta lösningar.
- Medlaren ställde den ledande frågan: ”Är det inte roligare att spela X-box när man är flera och kan tävla mot varandra?” Rollspelet avslutades med att alla spelade tillsammans.

Pojkarna kunde också tänka sig att göra rollspel fler gånger.

Det kändes bra att få höra att de var intresserade av att fortsätta med rollspel. Vid nästa lektion kommer ett nytt tillfälle att förbättra deras kompetens att förstå medlarens roll och uppdrag.

Anatol Pikas kommentarer till Rithas fjärde lektion.

Jag anser det alldeles riktigt att Ritha följde impulsen från alla eleverna att direkt spela medlare. Deras glädje och entusiasm att få börja med rollspelet blev viktigare att besvara än att få en ”perfekt” medlare. Ritha kommer att fortsätta en femte lektion, vilket ska redovisas i det följande tillsammans med en provisorisk slutvärdering.